

POSTANOWIENIE

Dnia 23 czerwca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Puskarski

w sprawie z wniosku **M. S.** i in.
o odszkodowanie i zadośćuczynienie z tytułu represjonowania J. K. za działalność
na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.
w dniu 23 czerwca 2022 r.,
kasacji wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawczyni
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 23 września 2021 r., sygn. akt II AKa [...],
zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w S.
z dnia 21 stycznia 2021 r., sygn. akt III Ko [...],

postanowił:

- 1. oddalić kasację jako oczywiście bezzasadną;**
- 2. zasądzić od wnioskodawczyni M. S. na rzecz Skarbu Państwa koszty sądowe postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

M. S. oraz J. C., córki zmarłego J. K., na podstawie przepisów ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (obecnie t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1693, dalej nazywanej także ustawą lutową) wystąpiły o zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz każdej z nich kwot po:

- 785 718,80 zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdę doznaną wskutek internowania i umieszczenia J. K. w Ośrodkach Odosobnienia w G. i D. od dnia 12

grudnia 1981 r. do dnia 24 lipca 1982 r., w związku z działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty,

- 19 849,43 zł tytułem odszkodowania za szkodę doznaną wskutek internowania i umieszczenia J. K. w Ośrodkach Odosobnienia w G. i D. od dnia 12 grudnia 1981 r. do dnia 24 lipca 1982 r., w związku z działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty,

- 1 015 391,00 zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdę doznaną wskutek prowadzenia względem J. K. postępowania przez Prokuraturę Wojewódzką w S., sygn. akt II Ds. [...], a następnie przed Sądem Rejonowym w S., sygn. akt V K [...], zakończonego wydaniem w dniu 31 lipca 1984 r. przez Sąd Wojewódzki w S. postanowienia o umorzeniu postępowania karnego przeciwko J. K. o przestępstwo z art. 278 § 1, 271 § 1 i art. 273 § 1 k.k. w zw. z art. 10 § 2 k.k. z 1969 r. w związku z jego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty,

- 20 261,66 zł tytułem odszkodowania za szkodę wskutek prowadzenia względem J. K. postępowania przez Prokuraturę Wojewódzką w S., sygn. akt II Ds. [...], a następnie przed Sądem Rejonowym w S., sygn. akt V K [...], zakończonego wydaniem w dniu 31 lipca 1984 r. przez Sąd Wojewódzki w S. postanowienia o umorzeniu postępowania karnego przeciwko J. K. o przestępstwo z art. 278 § 1, 271 § 1 i art. 273 § 1 k.k. w zw. z art. 10 § 2 k.k. z 1969 r., w związku z jego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty,

- 131 684,56 zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdę doznaną przez J. K. w związku z niesłusznym pozbawieniem wolności w okresach: 31 sierpnia 1982 r., 5 listopada 1982 r., 8 kwietnia 1983 r., 24 kwietnia 1983 r. oraz 29 kwietnia - 1 maja 1983 r., w związku z jego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty,

- 1 052,08 zł tytułem odszkodowania za szkodę doznaną przez J. K. w związku z niesłusznym pozbawieniem wolności w okresach: 31 sierpnia 1982 r., 5 listopada 1982 r., 8 kwietnia 1983 r., 24 kwietnia 1983 r. oraz 29 kwietnia - 1 maja 1983 r., w związku z jego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty,

- 356 046,30 zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdę doznaną wskutek prowadzenia względem J. K. postępowania przez Prokuraturę Wojewódzką w S., sygn. akt II Ds. [...], a następnie przed Sądem Rejonowym w S., sygn. akt V K [...], zakończonego wydaniem w dniu 23 sierpnia 1986 r. przez Sąd Najwyższy postanowienia o umorzeniu postępowania karnego przeciwko J. K. o przestępstwo z art. 278 § 1 k.k., w związku z jego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty,

- 4 680,00 zł tytułem odszkodowania za szkodę doznaną wskutek prowadzenia względem J. K. postępowania przez Prokuraturę Wojewódzką w S., sygn. akt II Ds. [...], a następnie przed Sądem Rejonowym w S., sygn. akt V K [...], zakończonego wydaniem w dniu 23 sierpnia 1986 r. przez Sąd Najwyższy postanowienia o umorzeniu postępowania karnego przeciwko J. K. o przestępstwo z art. 278 § 1 k.k., w związku z jego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

Sąd Okręgowy w S. wyrokiem z dnia 21 stycznia 2021 r., sygn. akt III Ko [...], na podstawie art. 8 ust. 1 i art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawczyń M. S. i J. C.:

- kwotę po 110 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku dla każdej z nich tytułem zadośćuczynienia za internowanie ich ojca J. K. w okresie od dnia 12.12.1981 r. do dnia 24.07.1982 r. na podstawie decyzji o internowaniu [...] z 12.12.1981 r., a w pozostałej części wniosek o zadośćuczynienie oddalił (pkt 1 wyroku);

- kwotę po 15 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku dla każdej z nich tytułem odszkodowania za internowanie ich ojca J. K. w okresie od dnia 12.12.1981 r. do dnia 24.07.1982 r. na podstawie decyzji o internowaniu [...] z 12.12.1981 r., a w pozostałej części wniosek o odszkodowanie oddalił (pkt 2);

- kwotę po 75 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku dla każdej z nich tytułem zadośćuczynienia za pozbawienie wolności ich ojca J. K. w okresie od dnia 12.08.1983 r. do dnia 18.03.1984 r., a w pozostałej części wniosek o zadośćuczynienie oddalił, w związku z postępowaniami karnymi m.in. Prokuratury Wojewódzkiej w S., sygn. akt II Ds. [...], i Sądu Rejonowego w S., sygn. akt V K [...], jako kwoty dodatkowe, ponad kwotę zasądzoną na rzecz J. K. postanowieniem Sądu Wojewódzkiego w S. z dnia 20.06.1994 r., sygn. akt III Ko [...], w wysokości 36 000 000 zł (pkt 3). Natomiast oddalił wniosek o odszkodowanie dla wnioskodawczyń M. S. i J. C. z tytułu pozbawienia wolności ich ojca J. K. w okresie od dnia 12.08.1983 r. do dnia 18.03.1984 r., w związku z postępowaniami karnymi m. in. Prokuratury Wojewódzkiej w S., sygn. akt II Ds. [...], i Sądu Rejonowego w S., sygn. akt V K [...] (pkt 4);

- kwotę po 12 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku dla każdej z nich tytułem zadośćuczynienia za zatrzymania, pozbawienie wolności ich ojca J. K. w dniach od 5.11.1982 r. do 7.11.1982 r., od 8.04.1983 r. do 10.04.1983 r., od 24.04.1983 r. do 26.04.1983 r., od 29.04.1983 r. do 01.05.1983 r. (pkt 5);

- kwotę po 1052,08 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku dla każdej z nich tytułem odszkodowania za zatrzymania, pozbawienie wolności ich ojca J. K. w dniach od 5.11.1982 r. do 7.11.1982 r., od 8.04.1983 r. do 10.04.1983 r., od 24.04.1983 r. do 26.04.1983 r., od 29.04.1983 r. do 01.05.1983 r. (pkt 6);

- kwotę po 25 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku dla każdej z nich tytułem zadośćuczynienia za pozbawienie wolności ich ojca J. K. w okresie od dnia 23.05.1986 r. do dnia 14.08.1986 r., w związku z postępowaniami karnymi m.in. Prokuratury Wojewódzkiej w S. sygn. akt II Ds. [...],

Sądu Rejonowego w S. sygn. akt V K [...] oraz Sądu Wojewódzkiego w S. sygn. akt III Ko [...] (pkt 7);

- kwotę po 2340 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku dla każdej z nich tytułem odszkodowania za koszty związane z postępowaniami karnymi ich ojca J. K. związanych z postępowaniem m.in. Prokuratury Wojewódzkiej w S., sygn. akt II Ds. [...], Sądu Rejonowego w S., sygn. akt V K [...], Sądu Wojewódzkiego w S., sygn. akt III Ko [...] i Sądu Najwyższego, sygn. akt II KRN 119/92 (pkt 8).

Apelacje od tego wyroku wnieśli prokurator oraz pełnomocnicy wnioskodawczyń.

Prokurator zaskarżył wyrok w zakresie orzeczenia o zadośćuczynieniu i odszkodowaniu z tytułu internowania J. K. w okresie od 12 grudnia 1981 r. do 24 lipca 1982 r. oraz w zakresie orzeczenia odszkodowania z tytułu pozbawienia wolności J. K. w okresie od 23 maja 1986 r. do 14 sierpnia 1986 r., w związku z postępowaniem karnym Sądu Rejonowego w S., sygn. akt V K [...], w całości, na niekorzyść M. S. i J. C.. Zarzucił:

1. w zakresie orzeczenia o zadośćuczynieniu i odszkodowaniu z tytułu internowania J. K. w okresie od 12 grudnia 1981 r. do 24 lipca 1982 r.:

- naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art 167 k.p.k., art. 7 k.p.k., art. 410 k.p.k., art. 17 pkt. 7 k.p.k. mające wpływ na treść wyroku oraz prawa materialnego, tj. art. 361 § 1 i 2 k.c., polegające na zaniechaniu, wbrew ciążącemu na Sądzie obowiązкови wyjaśnienia wszystkich okoliczności sprawy, przeprowadzenia z urzędu dowodu z akt sprawy Sądu Wojewódzkiego w S., sygn. III Ko [...], zainicjowanej wnioskiem J. K. o zasądzenie zadośćuczynienia i odszkodowania z tytułu jego internowania, a także pominięciu treści zeznań J. K. złożonych w sprawie o sygn. III Ko [...] przy dokonywaniu ustaleń faktycznych, mimo zaliczenia ich przez Sąd *meriti* w poczet materiału dowodowego, co doprowadziło do niezasadnego uwzględnienia wniosku w zakresie zadośćuczynienia i odszkodowania z tytułu internowania, w sytuacji, kiedy w odniesieniu do tych samych roszczeń rozstrzygnął Sąd Wojewódzki w S. postanowieniem z dnia 14 listopada 1994 r. w sprawie o sygn. III Ko [...],

a nadto

- naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 7 k.p.k. i art. 410 k.p.k. mające wpływ na treść wyroku oraz prawa materialnego, tj. art. 445 § 2 k.c., polegające na dokonaniu dowolnej, a nie swobodnej oceny zgromadzonego materiału dowodowego, w efekcie nadania nadmiernego znaczenia przebiegowi internowania J. K., przy jednoczesnym zaniechaniu uwzględnienia uwarunkowań społeczno-ekonomicznych oraz aktualnej stopy życiowej społeczeństwa w kraju i przyjęcie, iż kwota 220.000 zł stanowi odpowiednie zadośćuczynienie za krzywdę doznaną przez J. K. w czasie internowania, podczas gdy w realiach przedmiotowej sprawy nie zachodzą przesłanki uzasadniające zasądzenie zadośćuczynienia w takim wymiarze, skutkiem czego doszło do naruszenia zasady odpowiedniego miarkowania zadośćuczynienia, po myśli art. 445 § 2 k.c., co w konsekwencji doprowadziło do nadmiernego wzbogacenia się wnioskodawczyń,

2. w zakresie orzeczenia o odszkodowaniu z tytułu pozbawienia J. K. wolności w okresie od 23 maja 1986 r. do 14 sierpnia 1986 r., w związku ze sprawą Sądu Rejonowego w S., sygn. akt V K [...]:

- obrazę przepisu prawa procesowego, tj. art. 7 k.p.k., mającą wpływ na treść wyroku oraz obrazę prawa materialnego, tj. art. 361 § 1 i 2 k.c., polegającą na dokonaniu dowolnej, a nie swobodnej oceny materiału dowodowego w zakresie wydatków poniesionych przez J. K. w związku z reprezentowaniem go w toku postępowań: Prokuratury Wojewódzkiej w S., sygn. akt II Ds [...], Sądu Rejonowego w S., sygn. akt V K [...], Sądu Wojewódzkiego w S., sygn. akt III Ko [...] i Sądu Najwyższego, sygn. II KRN 119/92, poprzez przyjęcie wbrew wskazaniom wiedzy, iż koszty obrony poniesione przez J. K. pozostają w związku z pozbawieniem go wolności w okresie od 23 maja 1986 r. do dnia 14 sierpnia 1986 r., podczas gdy koszty te związane są z uzyskaniem przez J. K. statusu podejrzanego w związku z prowadzonym przeciwko niemu postępowaniem karnym, w efekcie czego doszło do niezasadnego uwzględnienia wniosku o zasądzenie odszkodowania na rzecz wnioskodawczyń.

W zakresie orzeczenia o zadośćuczynieniu i odszkodowaniu z tytułu internowania J. K. w okresie od 12 grudnia 1981 r. do 24 lipca 1982 r. skarżący wniósł o przeprowadzenie dowodu z akt postępowania Sądu Wojewódzkiego w S. sygn. III Ko [...], celem ustalenia treści zapadłego w tej sprawie orzeczenia, a w

zależności od treści tego dowodu – o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie wniosków pełnomocników M. S. oraz J. C. o zasądzenie odszkodowania i zadośćuczynienia z tytułu internowania J. K. (pkt 1 i 2 części rozstrzygającej wyroku), albo poprzez zasądzenie zadośćuczynienia z tytułu internowania ojca wnioskodawczyń w kwocie po 29 602 zł na rzecz każdej z nich i oddalenie wniosku w pozostałym zakresie (pkt 1 części rozstrzygającej wyroku).

W zakresie orzeczenia o odszkodowaniu za koszty związane z postępowaniami karnymi wobec J. K. związanymi z postępowaniem Prokuratury Wojewódzkiej w S., sygn. akt II Ds [...], Sądu Rejonowego w S., sygn. akt V K [...], Sądu Wojewódzkiego w S., sygn. akt III Ko [...] i Sądu Najwyższego, sygn. akt II KRN 119/92, prokurator wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie wniosku w zakresie orzeczenia odszkodowaniu z w/w tytułu (pkt 8 części rozstrzygającej wyroku).

Pełnomocnik wnioskodawczyni M. S. wyrok Sądu Okręgowego w S. zaskarżyła co do punktu 1, 2, 3, 5 i 7, w części oddalającej roszczenie wskazane we wniosku.

I. W zakresie zadośćuczynienia za krzywdę doznaną przez J. K. z powodu internowania w okresie od 12 grudnia 1981 r. do 24 lipca 1982 r. wyrokowi zarzuciła obrazę przepisów prawa materialnego, a mianowicie:

1. art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, art. 445 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 448 k.c. poprzez ich błędną wykładnię i uznanie, iż zadośćuczynienie żądane w kwotach wyższych niż zasądzone jest wygórowane, nieuzasadnione i wykracza finansowo poza realnie doznaną krzywdę przez J. K., a w niniejszej sprawie zdaniem Sądu w tym zakresie zasądzono realne rekompensaty finansowe, przyjmując 6-krotność średniego miesięcznego wynagrodzenia (220.000 zł), podczas gdy w wyniku wydania w przedmiotowej sprawie wyroku z dnia 21 stycznia 2021 r. doszło do zasądzenia niewspółmiernie niskiej – w stosunku do rozmiaru krzywdy doznanej przez ojca wnioskodawczyni – kwoty zadośćuczynienia, gdy całokształt okoliczności sprawy w zakresie dodatkowych cierpień krzywd i represji doznanych przez J. K., ich ponadprzeciętność, okrucieństwo i dotkliwość, doznanych z politycznych powodów jego skazania, tj. przyczyny zatrzymania i internowania, obiektywnie długi okres

izolacji, warunki przebywania w ośrodku internowania, represje, tortury, skala maltretowania, jakich doświadczył J. K. w trakcie pozbawienia wolności, wpływ izolacji na życie osobiste, zmiany, jakie zaszły w psychice i planach życiowych – świadczą jednoznacznie, iż kwota ta jest niewspółmierna do rozmiaru doznanych przez niego krzywd i cierpień, ich intensywności i nieodwracalnego charakteru, zaś okoliczności te przemawiają za zasądzeniem na rzecz wnioskodawczynie wyższej kwoty zadośćuczynienia;

2. art. 8 ust. 1 ustawy lutowej w zw. z art. 445 § 1 k.c. poprzez błędną ich wykładnię skutkującą nieprawidłowym sposobem szacowania zadośćuczynienia za krzywdę doznaną przez J. K., poprzez przemnożenie liczby miesięcy izolacji przez kwotę około 30.000 zł („6-krotność średniego miesięcznego wynagrodzenia za każdy w zaokrągleniu miesiąc pozbawienia wolności”), podczas gdy szacowanie odpowiedniego zadośćuczynienia nie powinno polegać na mechanicznym przeliczeniu powyższych wartości, ale na uwzględnieniu całokształtu okoliczności sprawy, w szczególności krzywdy doznanej przez J. K., co przełożyło się na zaniżenie przyznanego zadośćuczynienia.

Zarzucała także obrazę przepisów postępowania, która miała istotny wpływ na treść wyroku, a mianowicie:

3. art. 7 k.p.k., polegającą na dowolnej ocenie dowodów i wyciągnięcie z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie wniosków sprzecznych z zasadami logicznego rozumowania, doświadczenia życiowego i wskazaniem wiedzy, a w konsekwencji błędne przyjęcie, że J. K. nie doznał krzywd i innych negatywnych skutków izolacji w zakresie wskazanym przez wnioskodawczynię, w sytuacji, gdy z całokształtu zgromadzonego materiału dowodowego wynika, że pobyt w ośrodku izolacji odbił się na jego planach życiowych i zdrowiu represjonowanego, a krzywdy te pozostają w normalnym związku przyczynowo-skutkowym z internowaniem;

4. art. 7 k.p.k., polegającą na dowolnej ocenie dowodów i wyciągnięcie z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie wniosków sprzecznych z zasadami logicznego rozumowania, doświadczenia życiowego i wskazaniem wiedzy, a w konsekwencji błędne przyjęcie, że zasądzona kwota zadośćuczynienia jest kwotą odpowiednią, podczas gdy w istocie jest kwotą symboliczną.

II. W zakresie zasądzonego odszkodowania za szkodę doznaną przez J. K. wskutek internowania od 12 grudnia 1981 r. do 24 lipca 1982 r. zarzuciła obrazę przepisów prawa materialnego, a mianowicie:

1. art. 8 ust. 1 ustawy lutowej w zw. z art. 552 § 1 k.p.k., art. 361 § 1 i 2 k.c. poprzez błędną wykładnię skutkującą uznaniem, że należne odszkodowanie stanowiące wynagrodzenie, jakiego podczas internowania i umieszczenia w Ośrodkach Odosobnienia w G. i w D. od dnia 12 grudnia 1981 r. do dnia 24 lipca 1982 r. nie uzyskał J. K., należy pomniejszyć o koszty utrzymania, czyli o $\frac{1}{4}$, z uwagi na to, że w ocenie Sądu pierwszej instancji na wolności J. K. zaoszczędziłby jedynie 75% tego wynagrodzenia, co przeczy zasadzie pełnej kompensacji szkody, zgodnie z którą odszkodowanie powinno stanowić kwotę będącą pełnym naprawieniem doznanej przez niego szkody (100% uzyskanego wynagrodzenia);

2. art. 322 k.p.c., przez jego brak zastosowania i polegającą na przyjęciu, że wysokość odszkodowania wynosi łącznie 30 000 zł i zdaniem Sądu w sprawie wyłączona jest możliwość dochodzenia odszkodowania w pełnym zakresie, podczas gdy na potrzeby szacowania tego odszkodowania należy przyjąć wynagrodzenie w pełnej wskazanej wysokości, gdyż to właśnie ze względu na internowanie J. K. został pozbawiony możliwości rozwoju zawodowego i osobistego, wobec czego należy dojść do wniosku, że gdyby J. K. nie został niesłusznie pozbawiony wolności, mógłby uzyskiwać wynagrodzenie w pełnym zakresie w czasie, który spędził w izolacji.

III. W zakresie zadośćuczynienia za krzywdę doznaną przez J. K. wskutek prowadzenia względem niego postępowania przez Prokuraturę Wojewódzką w S., sygn. akt II Ds. [...], a następnie przed Sądem Rejonowym w S., sygn. akt V K [...], zakończonego wydaniem w dniu 31 lipca 1984 r. przez Sąd Wojewódzki w S. postanowienia o umorzeniu postępowania karnego zarzuciła:

1. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, który miał wpływ na jego treść, skutkujący niewłaściwym uznaniem, że w okolicznościach niniejszej sprawy sumą adekwatną i proporcjonalną zadośćuczynienia za krzywdę doznaną przez J. K. jest łączna kwota 150 000 zł, pomimo, iż jest to kwota niewspółmierna do rozmiaru doznanych przez represjonowanego krzywd i cierpień,

ich intensywności i nieodwracalnego charakteru, zaś względy te przemawiają za zasądzeniem na rzecz wnioskodawczynie wyższej kwoty zadośćuczynienia,

a z ostrożności

2. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 445 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 448 k.c. w zw. art. 552 § 1 k.p.k. poprzez ich błędną wykładnię i niewskazanie, w jaki sposób i na jakiej podstawie Sąd *meriti* ustalił wysokość zadośćuczynienia w kwocie 75 000 zł na rzecz wnioskodawczynie.

Nadto zarzuciła wyrokowi obrazę przepisów postępowania, która miała istotny wpływ na jego treść:

1. art. 410 k.p.k. poprzez pominięcie i nieuwzględnienie we właściwy sposób wszystkich istotnych okoliczności, wynikających z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, które miały wpływ na wymiar krzywd J. K., a w konsekwencji na wysokość zadośćuczynienia, a zwłaszcza negatywnego wpływu tych wydarzeń na jego stan zdrowia psychicznego i fizycznego;

2. art. 7 k.p.k., polegającą na dowolnej ocenie dowodów i wyciągnięcie z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, w postaci zeznań wnioskodawczynie M. S., wniosków sprzecznych z zasadami logicznego rozumowania, doświadczenia życiowego i wskazaniemi wiedzy, poprzez błędne uznanie, iż nie dają one pozytywnych dla wnioskodawczynie ustaleń odnośnie dochodzonego zadośćuczynienia, w zakresie, w jakim wnioskodawczynie wskazała na rzeczywistą krzywdę, podczas gdy ww. okoliczności mają istotne znaczenie dla ustalenia faktów w sprawie.

IV. W zakresie zadośćuczynienia za krzywdę doznaną przez J. K. w związku z niesłusznym pozbawieniem wolności w okresach: 5 - 7 listopada 1982 r., 8 kwietnia - 10 kwietnia 1983 r., 24 - 26 kwietnia 1983 r. oraz 29 kwietnia - 1 maja 1983 r. zarzuciła:

1. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku, mający wpływ na treść orzeczenia, polegający na niedostatecznym ustaleniu rozmiaru krzywdy J. K. oraz niewzięciu pod uwagę wszystkich okoliczności mających wpływ na jej wymiar, w tym takich zdarzeń, które potęgowały jego krzywdę moralną, pomimo tego, że ze zgromadzonego materiału dowodowego wynika odmienny stan faktyczny sprawy;

2. naruszenie prawa procesowego, które miało wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie art. 7 k.p.k., polegające na dowolnej ocenie dowodów i wyciągnięciu z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie wniosków sprzecznych z zasadami logicznego rozumowania, doświadczenia życiowego i wskazaniemi wiedzy, a w konsekwencji błędne przyjęcie, że zasądzona kwota zadośćuczynienia jest kwotą odpowiednią, gdy w istocie jest kwotą nieadekwatną.

V. W zakresie zadośćuczynienia za krzywdę doznaną przez J. K. wskutek prowadzenia wobec niego postępowania przez Prokuraturę Wojewódzką w S., sygn. akt II Ds. [...], a następnie przed Sądem Rejonowym w S., sygn. akt V K [...], zakończonego wydaniem postanowienia o umorzeniu postępowania karnego, zarzuciła:

1. obrazę przepisów prawa materialnego, tj. art. 8 ust. 1 lutowej w zw. z art. 445 § 1 k.c. poprzez błędną ich wykładnię skutkującą nieprawidłowym uznaniem, że w okolicznościach niniejszej sprawy sumą odpowiednią zadośćuczynienia za krzywdę doznaną przez J. K. jest łącznie kwota 50 000 zł, gdyż jest to kwota niewspółmierna do rozmiaru doznanых przez niego krzywd i cierpień, ich intensywności i nieodwracalnego charakteru, zaś okoliczności te przemawiają za zasądzeniem na rzecz wnioskodawczynie kwoty zadośćuczynienia w wysokości wskazanej we wniosku inicjującym niniejsze postępowanie;

2. obrazę przepisów prawa materialnego, tj. art. 8 ust. 1 ustawy lutowej w zw. z art. 445 § 1 k.c. poprzez błędną ich wykładnię skutkującą nieprawidłowym sposobem szacowania zadośćuczynienia za krzywdę doznaną przez J. K., poprzez przemnożenie liczby miesięcy izolacji (2) przez kwotę 3 x 5.500 zł, podczas gdy szacowanie odpowiedniego zadośćuczynienia nie powinno polegać na mechanicznym przeliczeniu powyższych wartości, ale na uwzględnieniu całokształtu okoliczności sprawy, w szczególności krzywdy doznanej przez J. K., co przełożyło się na zaniżenie przyznanego zadośćuczynienia.

Skarżąca zarzuciła także naruszenie art. 481 § 1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i zasądzenie kwot zadośćuczynienia i kwoty odszkodowania wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku, podczas gdy wnioskodawczynie żądała odsetek ustawowych za opóźnienie.

Podnoszą tak sformułowane zarzuty pełnomocnik wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie żądań wnioskodawczyni M. S. w dalszej dochodzonej części, wskazując na kwoty, które na jej rzecz powinien dodatkowo zasądzić, wraz z odsetkami, Sąd odwoławczy, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Dla potrzeb niniejszego uzasadnienia zbędne jest przedstawianie treści apelacji wniesionej przez pełnomocnik drugiej wnioskodawczyni J. C..

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 23 września 2021 r., sygn. akt II AKa [...], zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że

1. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz M. S. i J. C., ponad kwoty zasądzone w pkt 2 wyroku - po 4 849,43 zł, wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, tytułem podwyższenia kwoty odszkodowania za internowanie J. K.,

2. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz M. S. i J. C., ponad kwoty zasądzone w pkt 7 wyroku - po 20 000 zł, wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, tytułem podwyższenia kwoty zadośćuczynienia za pozbawienie wolności J. K. w okresie od dnia 23.05.1986 r. do dnia 14.08.1986r.,

3. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz M. S. i J. C. po 20.261,66 zł, wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, tytułem odszkodowania za pozbawienie wolności J. K. w okresie od dnia 12.08.1983 r. do dnia 18.03.1984 r.

W pkt II w pozostałym zakresie zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

Kasację od prawomocnego wyroku Sądu odwoławczego wniosła pełnomocnik wnioskodawczyni M. S., zaskarżając go w części, tj. co do pkt II utrzymującego w mocy wyrok Sądu I instancji „w pozostałym zakresie”. Zarzuciła:

1. rażące naruszenie art. 7 k.p.k. w zw. z art. 433 k.p.k., które miało istotny wpływ na treść wydanego wyroku, polegające na dokonaniu przez Sąd odwoławczy nieprawidłowej kontroli instancyjnej orzeczenia Sądu I instancji, poprzez niedostrzeżenie uchybień tego Sądu, dotyczących zasad ustalania wysokości zadośćuczynienia, co w konsekwencji doprowadziło do nierozpoznania wszystkich

zarzutów stawianych orzeczeniu Sądu I instancji i niezasądzenia dalszej kwoty zadośćuczynienia, podczas gdy okoliczności sprawy przemawiają za zasądzeniem wyższej kwoty zadośćuczynienia za represje doznane przez J. K.;

2. rażące naruszenie art. 8 ust. 1 i art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, które miało istotny wpływ na treść wydanego wyroku, polegające na ich niewłaściwej wykładni skutkującej brakiem zasądzenia przez Sąd odwoławczy dalszej kwoty zadośćuczynienia, pomimo wykazania podstaw do jej zasądzenia, w sytuacji gdy zastosowany przez Sąd odwoławczy oraz przyjęty przez Sąd I instancji sposób miarkowania przedmiotowej kwoty zadośćuczynienia odbiegał w rażący sposób od zasadnych w tym wypadku reguł, a całokształt okoliczności sprawy przemawia za zasądzeniem na rzecz skarżącej wyższej kwoty zadośćuczynienia.

W konkluzji wniosła o uchylenie orzeczenia zawartego w pkt II zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, wg norm przepisanych.

W pisemnej odpowiedzi na kasację prokurator Prokuratury Okręgowej w S. wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Należało podzielić pogląd prokuratora o oczywistej bezzasadności kasacji. Chociaż w dwóch zarzutach tej skargi wskazano na naruszenie różnych przepisów prawa, to istotą obu zarzutów jest twierdzenie, że błędem Sądu odwoławczego było zaniechanie dokonania takiej zmiany zaskarżonego apelacją wyroku, by kwota zadośćuczynienia zasądzzonego za niesłuszne pozbawienie wolności J. K. była zgodna z oczekiwaniem wnioskodawczynie M. S.. Niespełnienie tego oczekiwania nie świadczy jednak o rażącym naruszeniu prawa przez Sąd Apelacyjny.

Odnosnie do zarzutu z pkt 1. w pierwszej kolejności trzeba zauważyć, że jako naruszony przez Sąd odwoławczy nieprecyzyjnie został wymieniony art. 433 k.p.k., chociaż ten artykuł jest podzielony na dwie jednostki redakcyjne (paragrafy), z których każda reguluje inne zagadnienie. Treść zarzutu, w którym m.in. jest mowa o „nierozpoznaniu wszystkich zarzutów stawianych orzeczeniu Sądu I instancji”

pozwala jednak przyjąć, że skarżące chodzi o naruszenie art. 433 § 2 k.p.k., nakładającego na sąd odwoławczy obowiązek rozważenia wszystkich wniosków i zarzutów wskazanych w środku odwoławczym. Wymaga również odnotowania, że twierdzenie, iż Sąd Apelacyjny nie rozpoznał wszystkich zarzutów stawianych orzeczeniu Sądu I instancji jest ogólnikowe, bowiem nie sprecyzowano, również w uzasadnieniu kasacji, jakie konkretnie zarzuty podniesione w apelacji zostały nierozpoznane. Można tylko domniemywać, że skoro w zarzucie wskazano na naruszenie „art. 7 k.p.k. w związku z art. 433 k.p.k.”, skarżąca sygnalizuje, iż Sąd odwoławczy nie rozpoznał zarzutów naruszenia tego pierwszego przepisu. Nie można zgodzić się z tym twierdzeniem, bowiem porównanie treści apelacji z treścią uzasadnienia wyroku Sądu II instancji prowadzi do wniosku, że żaden z zarzutów apelacji, w tym zarzut naruszenia przez Sąd *meriti* art. 7 k.p.k., nie pozostał bez odpowiedzi tego Sądu. Nie powtarzając wywodów zawartych w uzasadnieniu, wystarczy wspomnieć, że Sąd odwoławczy przekonująco umotywował pogląd, że „nie miała miejsca obraza przepisów art. 7 k.p.k. (...)”, „Sąd Okręgowy dokonał prawidłowej oceny zgromadzonych dowodów, nie uchybiając wymogom określonym w art. 7 k.p.k.” (s. 6 i 18 uzasadnienia).

Z kolei twierdzenie, że Sąd *ad quem* nie dostrzegł uchybień Sądu I instancji dotyczących zasad ustalania wysokości zadośćuczynienia jest nietrafne chociażby w świetle treści wyroku Sądu Apelacyjnego, w pewnym zakresie podwyższającego zasądzone przez Sąd *meriti* kwoty zadośćuczynienia. Świadczy to o tym, że Sąd odwoławczy poddał wyrok tego Sądu kontroli przy uwzględnieniu właśnie zasad ustalania wysokości zadośćuczynienia, dostrzegł zaistniałe w tym zakresie uchybienia i je skorygował. Wypada więc uznać, że formułując przedmiotowy zarzut, skarżąca w istocie wyraża niezadowolenie, iż korekta ta nie doprowadziła do zasądzenia zadośćuczynienia w kwocie oczekiwanej przez wnioskodawczynię. Jak już zaznaczono, nie oznacza to, że doszło do naruszenia prawa, tym bardziej rażącego, zwłaszcza że Sąd Apelacyjny zmienił też na korzyść wnioskodawczyń wyrok Sądu I instancji w części dotyczącej odszkodowania i to w sposób, który w kasacji nie został zakwestionowany.

Zarzut z pkt 2. kasacji jest tożsamy z trzema zarzutami apelacji wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawczyni, w których również wskazano na naruszenie m.in.

art. 8 ust. 1 ustawy lutowej (choć wiażąc ten przepis z innymi unormowaniami, nie wskazano wtedy jako naruszonego art. 11 ust. 1 tej ustawy) przez jego błędną wykładnię. Rzecz jednak w tym, że skarżąca nie podała, w czym upatruje błędności owej wykładni, tym razem dokonanej przez Sąd Apelacyjny, oraz jaka wykładnia tego przepisu, także art. 11 ust. 1 ustawy lutowej, jest według niej prawidłowa. Jeżeli istotą wykładni jest określona interpretacja danego przepisu, to nie można twierdzić, że w przedmiotowej sprawie sądy orzekające, w tym Sąd *ad quem*, dokonały błędnej wykładni przepisów ustawy lutowej, skoro zgodnie z ich brzmieniem zasądziły odszkodowanie i zadośćuczynienie na rzecz córek zmarłego J. K., represjonowanego za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (do chwili śmierci w 2018 r. nie wykorzystał on w pełni prawnych możliwości uzyskania należnych rekompensat). Natomiast nie świadczy o błędnej wykładni wskazanych w zarzucie przepisów niezasądzenie zadośćuczynienia w pełnej żądanej przez stronę wysokości; zdaniem skarżącej „nadal zasądzona kwota zadośćuczynienia nie jest kwotą odpowiednią i nie rekompensuje krzywdy doznanej przez ojca skarżącej za represje, których doznał”. Należy jednak mieć na uwadze, że inaczej niż możliwa do matematycznego obliczenia kwota odszkodowania, ustalenie jaka kwota zadośćuczynienia za niesłuszne pozbawienie wolności jest „odpowiednia” (art. 445 § 1 k.c.) nie jest rzeczą prostą i jest objęte swobodą (nie znaczy, że dowolnością) sędziowskiego orzekania (zob. postanowienie SN z dnia 24.11.2021 r., IV KK 438/21 i in.) O ile jednak zostaną uwzględnione wszystkie okoliczności rzutujące na cierpienie uwięzionej osoby i finalnie kwota zadośćuczynienia nie jest symboliczna (z pewnością nie są takimi kwoty zadośćuczynienia zasądzone w niniejszej sprawie na rzecz wnioskodawczyń; skarżąca przyznała zresztą, że stanowią „odczuwalną wartość ekonomiczną”), względnie rażąco wygórowanej, prowadzącej do niestosownego wzbogacenia się tą drogą, orzeczenie nie może być uznane za niezgodne z prawem.

Sąd Najwyższy niejednokrotnie wskazywał, że w postępowaniu kasacyjnym zarzut niewłaściwego ustalenia kwoty zadośćuczynienia może być skuteczny tylko wtedy, gdy zaskarżone orzeczenie w sposób oczywisty narusza zasady ustalania tego zadośćuczynienia, a więc – co wyżej nadmieniono – gdy uwzględniono niewłaściwe lub nie uwzględniono właściwych elementów mających istotne

znaczenie dla określenia wysokości kwoty zadośćuczynienia. W ramach kontroli kasacyjnej nie jest natomiast możliwe wkraczanie w sferę swobodnego uznania sędziowskiego. Nie można również przyjąć, by doszło do rażącej obrazu prawa cywilnego materialnego wówczas, gdy strona prezentuje tylko odmienną ocenę przesłanek rzutujących na wysokość dochodzonego zadośćuczynienia (zob. np. wyrok z dnia 17.01.2001 r., II KKN 351/99; postanowienia: z dnia 27 lipca 2005 r., II KK 54/05; z dnia 16 lutego 2006 r., V KK 446/05; z dnia 9.07.2014 r., II KK 166/14; z dnia 26 marca 2013 r., III KK 453/18; z dnia 13.01.2022 r., IV KK 650/21, także przytoczone w kasacji postanowienie z dnia 15.03.2017 r., II KK 42/17). Jeżeli zatem w przedmiotowej skardze wskazano, że „wnioskodawczyni zażądała takiej kwoty zadośćuczynienia, która w jej odczuciu stanowi rekompensatę cierpień jej ojca”, to nie jest zaskakujące, że M. S. cierpienie osoby najbliższej postrzega jako wyjątkowo dotkliwe, jednak samo jej subiektywne „odczucie” nie uzasadnia tezy, że żądane kwoty zadośćuczynienia są „odpowiednie” w rozumieniu art. 445 § 1 k.c., jak też, że przy rozpoznawaniu apelacji Sąd odwoławczy rażąco naruszył prawo przez to, że nie wydał orzeczenia oczekiwanego przez skarżącą. Jeżeli wskazano również, zresztą niezasadnie, że „Sąd II instancji nawet nie uzasadnił dlaczego kwota zadośćuczynienia zasądzona w niniejszym postępowaniu za represje jakich doznał J. K. jest odpowiednia, a kwota wskazana przez wnioskodawczynię zawyżona”, to odwracając to twierdzenie, zresztą niezasadne, można zauważyć, że w kasacji (wcześniej w apelacji) nie zostało dostatecznie uzasadnione (nie spełnia tego wymogu użycie skrajnych sformułowań, np. podkreślanie, że J. K. przeżył „prawdziwe piekło na ziemi”), dlaczego kwoty wskazane przez wnioskodawczynię są odpowiednie, a kwoty zasądzone są zaniżone (chodziłoby przy tym o zaniżenie rażące, prowadzące do oczywistego pokrzywdzenia wnioskodawczyni). Trudno przy tym nie zauważyć, iż uzasadnienie zaskarżonego kasacją wyroku jest obszerne i rzetelnie odnosi się do zarzutów wniesionych apelacji oraz że sądy orzekające miały podstawy by uznać, że dalece nadmierne było żądanie zasądzenia na rzecz każdej z wnioskodawczyń kwoty po 785 718,80 zł (łącznie 1 571 437,60 zł) za ok. 7,5-miesięczne internowanie, kwoty 1 015 391 zł (łącznie 2 030 782 zł) za nieco ponad 7-miesięczne pozbawienie wolności w sprawie karnej w okresie 1983-1984 r. (w 1994 r. na rzecz J. K. za ten

drugi okres zasądzone już zadośćuczynienie w kwocie 36 mln ówczesnych złotych) oraz kwoty 356 046,30 zł (łącznie 712 092,60 zł) za niespełna 3-miesięczne pozbawienie wolności w sprawie karnej w 1986 r. Zadziwia przy tym umiejętność wyliczenia „co do grosza” kwot rekompensującej krzywdę, która w odróżnieniu od szkody materialnej nie poddaje się ścisłym wyliczeniom matematycznym.

Argumentacja kasacji w znacznym stopniu powiela wywody apelacji i można sprowadzić ją do twierdzenia, że podobnie jak Sąd I instancji, Sąd odwoławczy nie docenił rozmiarów krzywdy doznanej przez J. K. za działalność niepodległościową. Jak wspomniano, nie było możliwe przyjęcie w tym zakresie całkowicie obiektywnych wskaźników, a przebieg procesu pokazuje, że stanowiska stron zasadniczo się różniły, skoro prokurator w apelacji argumentował, że „aktualnie zasądzona kwota zadośćuczynienia jest niewspółmiernie wysoka do cierpień i krzywd, jakich doznał J. K. w czasie internowania. (...). Nie ma podstaw, aby w sposób wyjątkowy oceniać rozmiar doznanych krzywd J. K.”. Z kolei w odpowiedzi na kasację nie bez racji prokurator zauważył, że argumentacja skarżącej jest „pełna przesadnych sformułowań, nie popartych przedstawieniem konkretnych uchybień” (z pewnością sformułowaniem przesadnym jest twierdzenie, że „obecne niesprawiedliwe wyroki sądowe po raz kolejny odbierają pokrzywdzonym przez reżim komunistyczny godność”; dziwi, że skarżąca uważa, iż represjonowanie przez ten reżim działacza opozycyjnego odbierało mu godność), ważniejsze jest jednak to, że eksponowane w kasacji okoliczności rzutujące na rozmiar krzywdy doznanej przez represjonowanego były w polu widzenia Sądu Apelacyjnego. Organ ten w zakresie, w jakim utrzymał w mocy wyrok zaskarżony apelacją, wskazał, że Sąd *meriti* ustalił „w sposób zasługujący na aprobatę, charakter oraz intensywność cierpień i represji, które z powodu przeciwstawienia się przez J. K. zasadom funkcjonowania państwa komunistycznego, stały się jego udziałem. Miał na uwadze bardzo złe traktowanie internowanego, niepewność co do przyszłości, jego obawy o swoje życie, o bezpieczeństwo rodziny, nękanie wielokrotnymi przesłuchaniami, natarczywe nakłanianie do zaniechania działalności opozycyjnej i zadeklarowania lojalności wobec władzy komunistycznej. Uwzględnił również złe warunki bytowe, w tym sanitarne, praktyczny brak opieki medycznej, leków, ograniczenia w kontaktach z rodziną, jak również kary dyscyplinarne stosowane wobec J. K.”. Sąd ad quem

zasadnie zwrócił też uwagę, że „ani w zarzucie apelacji, ani też w jej uzasadnieniu pełnomocnik nie wskazał takich okoliczności, które faktycznie zostałyby przez Sąd pierwszej instancji całkowicie pominięte, a uwzględnienie których mogłoby doprowadzić sąd do innych wniosków w zakresie ustalenia wysokości zadośćuczynienia”. Skłoniło to skarżącą do przyznania, że eksponowane przez nią okoliczności obrazujące stopień pokrzywdzenia J. K. „zostały uwzględnione przez Sądy przy ustalaniu wysokości zasądanego zadośćuczynienia, lecz w ocenie wnioskodawczynie w niedostatecznym stopniu” (przeczy to wyrażonemu w innym miejscu kasacji twierdzeniu, że Sąd *ad quem* „kompletnie nie wziął pod uwagę rzeczywistej skali pokrzywdzenia J. K.”). Kolejny raz trzeba stwierdzić, że ta subiektywna ocena nie każe przyjąć, iż Sąd odwoławczy naruszył prawo. Zarazem jednak tenże Sąd, dzieląc w tym względzie zastrzeżenia apelacji wnioskodawczynie, dostrzegł uchybienie Sądu Okręgowego, polegające na ustaleniu zadośćuczynienia za pozbawienie wolności J. K. w okresie od 23 maja do 14 sierpnia 1986 r. przy założeniu, że „represje i szykany wobec pozbawionych wolności w drugiej połowie lat 80-tych XX wieku nie były już tak okrutne i dotkliwe jak w pierwszej połowie tej dekady”. Stwierdził, że „dla wykazania zasadności powyższej tezy Sąd Okręgowy nie przedstawił żadnych argumentów, jednak nawet jeśli przyjmie się, iż w istocie tak było, to wcale nie jest oczywiste, że J. K. był również łagodniej traktowany, a jego negatywne przeżycia w zakładzie karnym były znacząco mniej intensywne, aniżeli te wcześniejsze związane z pozbawieniem wolności”. Niewątpliwie świadczy to o obiektywizmie orzekania Sądu odwoławczego, który wyrok Sądu I instancji zmienił na korzyść wnioskodawczynie również w części dotyczącej odszkodowania.

Budzi sprzeciw skarżącej stanowisko Sądu odwoławczego odnośnie czterokrotnego zatrzymania J. K. w latach 1982-1983 r. na czas do 48 godzin. Mianowicie Sąd wskazał, iż „twierdzenie apelującego, że to akurat zatrzymania odmieniły jego życie, sposób jego bycia, osobowość, co z kolei rzutowało na życie rodzinne i zawodowe, nie jest argumentem przekonującym, bowiem wszystkie pozostałe doświadczenia J. K., w tym stanowiące przedmiot ocen w niniejszej sprawie, stanowiły nieporównywalnie bardziej traumatyczne jego przeżycia. O ile w pewnym stopniu zatrzymania te mogły mieć wpływ na ogólną kondycję zdrowotną i

emocjonalną J. K., o tyle nie można tracić z pola widzenia tego, że poświęcił on wiele lat swojego życia na działalność opozycyjną, doznając na tym tle licznych represji, nie wyłączając znacząco dłuższych okresów pozbawienia wolności aniżeli łączny czas wszystkich zatrzymań”. W kasacji stwierdzono, że „z takim tokiem rozumowania nie zgadza się wnioskodawczyni, gdyż zażądała takiej kwoty zadośćuczynienia, która w jej odczuciu stanowi rekompensatę cierpień jej ojca” oraz że „tylko najbliższa rodzina ma najwięcej informacji o tym jak dana osoba przeżyła traumę, w jaki sposób zmieniła się, co straciła w wyniku represji i jaki to miało wpływ na jej życie”. Nie przekonuje to jednak o naruszeniu prawa przez Sąd Apelacyjny, który nie negując poważnej krzywdy wyrządzonej J. K. zatrzymaniami, w zgodzie z regułami prawidłowego wnioskowania uznał, że wspomniane zatrzymania nie były dla niego traumatyczne tak bardzo, jak przedstawiała to wnioskodawczyni. Gdyby tak było, zapewne wycofałby się z działalności opozycyjnej, względnie znacznie ją ograniczył, a nie prowadził ją dalej z zaangażowaniem skutkującym kolejnymi zatrzymaniami i postępowaniami karnymi. Jest widoczne, że J. K., oficer w stopniu majora (pozbawiono go tego stopnia w 1983 r.), był człowiekiem o silnym charakterze, wykazującym odporność na stosowane wobec niego represje.

Na wsparcie zarzutów kasacji skarżąca przytoczyła (niezbyt precyzyjnie) również wyrok Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 15 lutego 2012 r., sygn. akt II AKa [...], w którym stwierdzono, że „przeżycia fizyczne i szczególnie psychiczne osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, które zamiast powszechnego społecznego szacunku i uznania spotkały bezprawne działania polskich władz państwowych (albo radzieckich organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości lub organów pozasądowych), polegające na pozbawieniu wolności i niesłusznym skazaniu itp., były znacznie większe niż w wypadku osób niesłusznie skazanych lub pozbawionych wolności w wyniku tzw. pomyłki sądowej”. Pogląd ten budzi zastrzeżenia choćby z tego względu, że przejawem braku logiki jest sugestia, iż osoby prowadzące działalność przeciwko władzy komunistycznej mogły spodziewać się powszechnego społecznego (a więc i ze strony tej władzy) szacunku i uznania. Osoby takie wiedziały, że ze strony władzy mogą się spodziewać raczej represji, cierpienie z tego powodu traktowały jako konsekwencję

i cenę płaconą za aktywność niepodległościową, a szacunkiem i uznaniem były darzone przez inne osoby wykazujące taką aktywność, względnie z nią sympatyzujące. Nie negując, że w jednostkowych przypadkach tak mogło być, wypada również podać w wątpliwość ogólne twierdzenie, że przeżycia osób represjonowanych za działalność niepodległościową były bardziej dotkliwe niż przeżycia osób pozbawionych wolności w wyniku pomyłki sądowej. Trzeba przecież mieć na uwadze, że o ile te pierwsze osoby wiedziały, że podejmując działalność opozycyjną, mogą spotkać się z represjami, nawet uwięzieniem, ale przez fakt skazania nie traciły dobrego imienia, a nawet zyskiwały szacunek niemałej części społeczeństwa, a ich rodziny często pomoc i współczucie, to ofiara pomyłki sądowej w gruncie rzeczy znajduje się w gorszej sytuacji, zwłaszcza gdy zostanie jej przypisane poważne przestępstwo i wymierzona surowa kara pozbawienia wolności. Niespodziewanie dla siebie trafia do zakładu karnego, przebywa w nim z poczuciem, że odbywa karę „za nic”, co musi rodzić poczucie wielkiego pokrzywdzenia, traci dobre imię, spotyka się ze społecznym odrzuceniem i potępieniem, a nawet jest narażona na różnego rodzaju szykany, o ile w powszechnym odczuciu przypisany czyn budzi oburzenie. Negatywne skutki skazania dotyczą też jej rodzinę. Zatem nie jest właściwe przyjmowanie ogólnego założenia, że przy zasądzaniu zadośćuczynienia za niesłuszne pozbawienie wolności osoby represjonowane z powodów politycznych powinny być w jakiś sposób uprzywilejowane względem innych; nie wynika to zresztą z przepisów obowiązującego prawa. Prawidłowe natomiast jest indywidualne rozpatrywanie każdego przypadku i właściwe ważenie krzywdy doznanej przez daną osobę, przy czym w orzecznictwie sądowym słusznie przyjmuje się, że zadośćuczynienie oraz odszkodowanie przyznawane na podstawie ustawy łutowej nie służą wynagradzaniu zasług za działalność niepodległościową, lecz mają na celu rekompensatę rzeczywiście poniesionych krzywd i szkód (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 8.04.2022 r., II AKa 12/22).

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy w trybie art. 535 § 3 k.p.k., tj. na posiedzeniu bez udziału stron, orzekł jak w postanowieniu. Treść orzeczenia uzasadniała zasądzenie od wnioskodawczyni na rzecz Skarbu Państwa kosztów sądowych postępowania kasacyjnego.

[as]